Fingon lausunto EU:n Afrikka-strategiasta

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry:n lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle 26.2.2020 asiassa E 7/2020 vp Valtioneuvoston selvitys: EU/UTP. Eduskunnan tiedottaminen Suomen vaikuttamisesta EU:n Afrikka-suhteita koskevaan tiedonantoon

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry pitää myönteisenä ja tärkeänä, että EU päivittää ja uudistaa strategiaansa koskien kumppanuutta Afrikan kanssa. Strategian toivotaan tuovan myös johdonmukaisuutta sekä EU:n ja Afrikan väliseen yhteistyöhön että EU:n erilaisiin Afrikka-linjauksiin ja sopimuksiin. Fingo korostaa, että **strategian tulee perustua tasavertaiseen kumppanuuteen sekä noudattaa johdonmukaisesti Agenda2030-ohjelman kestävän kehityksen tavoitteita ja periaatteita.** Strategian on tärkeää myös vahvistaa ja tukea Pariisin ilmastosopimuksen toimeenpanoa, torjua köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä edistää ihmisoikeuksia.

Kumppanuutta monenkeskisessä maailmassa

EU:n tulee olla merkityksellinen kumppani Afrikan maille toimimalla kansainvälisen järjestelmän muuttamiseksi siten, että kaikilla mailla on tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua yhteisten pelisääntöjen määrittämiseen. Hyvän hallinnon käytänteiden, kapasiteetin vahvistamisen ja keskinäisen oppimisen ja jakamisen kautta luodaan tasavertaisempia mahdollisuuksia yhteistyölle.

Tasa-arvoista kumppanuutta

EU:n uuden Afrikka-strategian lähtökohtana tulee olla tasa-arvoinen kumppanuus. Kumppanuuden hengessä on tärkeää, että EU:n Afrikka-strategiaa **kehitetään alusta alkaen kaikkien osapuolten yhteistyössä**, eli myös afrikkalaisia kumppaneita, mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja diasporaa, tulee osallistaa ja kuulla prosessissa.

Linjatessaan politiikkaansa Agenda2030-ohjelman mukaiseksi, on EU samalla sitoutunut **eriarvoisuuden vähentämisen politiikkaan**. Toiminnan muodot sekä kohdemaat ja -ryhmät on silloin valittava ensisijaisesti niin, että tavoitetaan heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset.

Kansalaisjärjestöjen tukeminen ja kansalaisyhteiskunnan tilan puolustaminen on tärkeää olla keskeisessä osassa eriarvoisuuden vähentämisessä. Myös sukupuolten tasa-arvon vahvistaminen on keskeistä. **Naisten ja tyttöjen oikeuksien turvaaminen ja edistäminen on valtavirtaistettava koko strategiaan. Valtavirtaistamisen lisäksi strategiaan tulisi sisältyä myös kohdennettuja toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi**. Eriarvoisuutta

vähennettäessä tulee sukupuolen ohella kiinnittää huomiota muiden tekijöiden yhteisvaikutukseen. Muut tekijät, kuten uskonto, etnisyys, ikä ja vammaisuus, saattavat lisätä entisestään eriarvoisuutta.

Afrikan ikärakenne (70% afrikkalaisista on alle 30-vuotiaita) tulee haastamaan olemassa olevat koulutus- ja työllistymismahdollisuudet sekä mielekkään tulevaisuuden. Nuorten voimaannuttaminen eri tavoin on välttämätöntä. **Siihen voidaan panostaa luomalla eriasteiseen koulutukseen ohjaavia polkuja varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen asti. Yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja toimeliaisuuden tukeminen luovat positiivista uskoa tulevaisuuteen.** Seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeudet tulee taata kaikille. Lisäksi strategiaan tulisi sisältyä myös muita kohdennettuja toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, mukaan lukien kehotus ratifioida ja panna täytäntöön yleissopimus naisten kaikkinaisen syrjinnän poistamisesta (CEDAW) sekä kehotus panna täytäntöön naisten oikeuksia koskevat puitteet Afrikan tasolla, mukaan lukien Maputon pöytäkirja naisten oikeuksista.

Kestävää taloutta ja ihmisarvoista työtä

EU:n Afrikka-strategian tulee **edistää sellaista taloudellista kehitystä, joka aidosti edistää ihmisten hyvinvointia sekä kunnioittaa ympäristön kantokykyä.** Lisäksi on tärkeää varmistaa, ettei ketään jätetä kehityksessä jälkeen, eli taloudellinen kehitys hyödyttää myös köyhimpiä ja heikommassa asemassa olevia ryhmiä, kuten naisia ja tyttöjä.

Afrikka-strategian tavoitteena tulee olla **ihmisarvoisten työpaikkojen luominen** sekä **vastuullisen yritystoiminnan edistäminen.** Erityisesti kehitysyhteistyövaroin tuettavan yritystoiminnan ihmisoikeusvaikutuksia sekä syntyvien työpaikkojen ihmisarvoisuutta tulee arvioida selkeillä ja tiukoilla kriteereillä ja myös muilta Afrikassa toimivilta eurooppalaisilta yrityksiltä tulee edellyttää ihmisoikeusperustaista huolellisuusvelvoitetta.

Kauppa- ja investointipolitiikassa tulee varmistaa, että Afrikan mailla säilyy **poliittinen liikkumavara oman talous- ja elinkeinopolitiikkansa kehittämiseen sekä mahdollisuus suojella ja tukea esimerkiksi paikallisia pieniä yrityksiä sekä viljelijöitä**. EU:n Afrikka-strategian tulee lisätä investointeja, jotka vahvistavat Afrikan maiden omaa kapasiteettia vastata sosiaalisiin, ekologisiin ja taloudellisiin haasteisiin.

Kauppa- ja kehityspolitiikassa politiikkatoimien **vaikutuksia tulisi arvioida taloudellista vaikutuksia laajemmasta näkökulmasta ja mittareilla**. Afrikan maista löytyy esimerkkejä, joissa bruttokansantuotteen kasvaessa myös äärimmäisessä köyhyydessä elävien määrä on lisääntynyt. Esimerkiksi kauppa- ja kehityspolitiikan vaikutuksia on tarkasteltava BKT:lla mitattavan talouskasvun ohella myös sosiaalisilla ja ympäristöllisillä indikaattoreilla. Suomen ja Afrikan maiden suhteiden kehittämistä tukisi myös nykyistä **kattavampi ja monipuolisempi tietoperusta Suomen ja EU:n politiikkojen vaikutuksista Afrikan**

maihin. Nykyistä tarkemmin seurattavia vaikutuksia ovat suomalaisten ja eurooppalaisten kulutuksen ympäristöjalanjäljet Afrikan maissa (mm. hiili- ja vesijalanjälki sekä maankäyttö) sekä materiaali- ja rahavirrat. Näiden piilovirtojen ja muiden vaikutusten seurannan tulisi olla säännöllistä. Sen käynnistämiselle ja kehittämiselle tulisi suunnata riittävät resurssit.

Verot ovat avainasemassa taloudellisen eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisessä sekä kaiken kaikkiaan kestävän kehityksen tavoitteiden rahoittamiseksi. Oikeudenmukaisen verotuksen avulla valtiot pystyvät jakamaan yhteiskunnan varallisuutta reilummin, tasaamaan tuloeroja sekä rahoittamaan palveluita kansalaisille. Myös Afrikka-strategiassa on tärkeää tiedostaa Afrikan maiden **veronkantokyvyn vahvistamisen merkitys** sekä **kansainvälisten toimien vahvistaminen pääomapakojen ja yritysten aggressiivisen verosuunnittelun estämiseksi**. Verojen merkitys kestävälle kehitykselle tunnistettiin Etiopian Addis Abebassa vuonna 2015 pidetyssä kansainvälisessä kehitysrahoituskonferenssissa, jossa sovittiin ATI-aloitteesta kehittyvien maiden veronkantokyvyn vahvistamiseksi. Aloite korostaa politiikan johdonmukaisuuden edistämistä, vahvojen kansallisten hallintojärjestelmien luomista sekä poliittisen tahdon mobilisointia veropolitiikan ja järjestelmäuudistusten edistämiseksi.

Ilmastokestävää kehitystä

Ilmastonmuutos ei ole pelkkä ympäristö- ja ilmastokysymys, vaan ennen kaikkea oikeudenmukaisuuskysymys. Kiihtyvästä ilmastonmuutoksesta kärsivät eniten kaikkein köyhimmät ja hauraimmat maat, jotka ovat vähiten vaikuttaneet ilmastonmuutoksen syntyyn.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät maailmanlaajuisesti. Ruoka- ja vesiturva heikkenee, äärimmäiset sääilmiöt yleistyvät, elinkeinot tuhoutuvat, konfliktit lisääntyvät ja kokonaiset alueet muuttuvat asuinkelvottomiksi. Siksi **on erityisen tärkeää, että EU kantaa ilmastovastuunsa ja antaa tukensa etenkin kaikkein köyhimmille ja hauraimmille maille**. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä vahinkojen ja menetysten korvaamiseksi tarvitaan monenlaisia ratkaisuja, joita tulee kehittää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa paikallisesti.

Maailmanlaajuista ilmastotyötä ohjaa Pariisin sopimus. Tekemällä tiivistä yhteistyötä kumppaneiden kanssa, voimme yhdessä edistää Parisiin sopimuksen toimeenpanoa. EU voi jakaa kokemuksiaan ja osaamistaan ilmastokestävien ratkaisujen löytämiseksi sekä tarjota teknistä ja rahallista tukea paikallisten ratkaisujen rakentamiseksi.

Ilmastonmuutos on uhka tulevaisuuden ruoantuotannolle, ja se vaikuttaa jo nyt ruokajärjestelmiin myös Afrikassa. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat maatalous ja köyhien maiden pienviljelijät. Ruokajärjestelmiä kehittämällä vaikutamme kokonaisvaltaisesti ruokaturvan edistämiseen ja lisäämme tasapuolisesti ihmisten hyvinvointia, unohtamatta luonnon monimuotoisuutta ja ilmastokestävyyttä. **On tärkeää, että EU jatkaa yhteistyötään Afrikan maiden kanssa ja takaa riittävät resurssit ruokajärjestelmien kehittämiseksi**

ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen näkökulmasta.

Jotta toiminta on kestävää, tarvitaan tutkimukseen pohjautuvaa tietoa sekä monen sektorin ja monien toimijoiden hedelmällistä yhteistyötä. Kokonaisvaltaisia (vesi-maa-metsä-energia) ratkaisuja luonnonvarojen kestävälle käytölle tulee kehittää yhdessä paikallisten kanssa. EU:n tulee edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä hyvää valvontaa ja hallintaa, esimerkiksi EU:n vapaaehtoista FLEGT-lupajärjestelmää EU:n ulkopuolisen puutavaran sertifioimiseksi.

Energiasektorilla tulee varmistaa, että Afrikan mailla on mahdollisuus ilmastokestäviin ratkaisuihin. **EU:n tulee johdonmukaisesti tukea Afrikan maita fossiilisista energiamuodoista irtautumisessa, kehittäen kestäviä ja kustannustehokkaita ratkaisuja yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.** Kestävän uusiutuvan energian edistäminen sekä energiansäästön ja energiatehokkuuden tukeminen tulisi sisällyttää kaikkiin energialiitännäisiin hankkeisiin. Hankkeita ja projekteja, jotka perustuvat fossiilisiin polttoaineisiin ei tule rahoittaa lainkaan.

Toimivat ja turvalliset yhteiskunnat

EU:n uuden Afrikka-strategian tulee tunnistaa ja vahvistaa **kansalaisyhteiskunnan keskeinen rooli osana toimivia ja demokraattisia yhteiskuntia.** Afrikan omia ihmisoikeus-, demokratia – ja oikeusvaltiorakenteita tulee tukea ja vahvistaa. Strategian tulee tunnistaa eri toimijoiden roolit yhteiskunnassa mukaan lukien kansalaisjärjestöjen merkitys sekä tarve luoda järjestöille mahdollisuuksia osallistua poliittiseen dialogiin. Lisäksi tulee suojella ja vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa ja tukea kansalaisjärjestöjen valmiuksia hankkia toiminnalleen resursseja.

Strategian tulee myös pyrkiä vahvistamaan **monenkeskistä kansainvälistä järjestelmää ja globaalia kantokykyä** esimerkiksi edistämällä monenkeskistä yhteistyötä, dialogia ja sidosryhmien osallistumista. Strategian tulee:

- Tukea Afrikan strategioita ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi, huomioimalla keskeisten sektoreiden toimintakyky ja yhteistyö (esim. ruokaturva, vesi, terveys, energia ja sanitaatio).
- Vahvistaa kestävän kehityksen ja globaalin terveyden tutkimusta ja innovaatioita, jotta erilaisia tauteja pystytään tunnistamaan ja ehkäisemään sekä toimimaan, kun tartuntatauteja pääsee leviämään.
- Vahvistaa Afrikan rauhan ja turvallisuuden arkkitehtuuria ml. konfliktien ennaltaehkäisy, rauhanvälitys, naisten ja nuorten rooli rauhan ja turvallisuuden vakauttamisessa

Siirtolaisuus ja liikkuvuus

EU:n Afrikka-strategian näkökulma siirtolaisuudesta tulee perustua kansainväliseen

ihmisoikeuslakiin, kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä YK:n siirtolais- ja pakolaiskompaktiin. Oli kyse lähtö-, kauttakulku- tai kohdemaista, on erityisen tärkeää, että **kumppanimaiden yhteistyön perustana ja tavoitteena on siirtolaisten ihmisoikeuksien turvaaminen.** EU:n siirtolaisuutta koskevan yhteistyön Afrikan maiden kanssa tulee perustua tutkittuun tietoon sekä positiiviseen ja ratkaisuhakuiseen kommunikointiin.

Maiden tulee yhdessä kehittää siirtolaisuuden ja kestävän kehityksen toimia, jotka ottavat huomioon siirtolaisuuden ja ihmisten liikkuvuuden tarjoamat mahdollisuudet.

EU:n kehityspolitiikan tulee tukea köyhyyden vähentämistä ja kestävää kehitystä Afrikassa, eikä edistää EU:n omia intressejä muuttoliikkeen, turvallisuuden ja ulkopolitiikan saralla. Muuttoliikkeen juurisyihin pohjautuvan kehitysyhteistyön tulee olla ihmisoikeusperustaista eikä kehitysyhteistyötä tule ehdollistaa muuttoliikkeen hillintään.

Lisätietoja antaa vaikuttamistyön johtaja Rilli Lappalainen (puh. 0505613456, rilli.lappalainen@fingo.fi)